Institutionen för kommunikation och medier
Lunds Universitet
B-uppsats i medie- och kommunikationsvetenskap
MKVA22:4. VT 2013

"Kan farbröder sy på maskin?"

En kvalitativ studie av genuskonstruktioner i "Sommar med Ernst"

Författare: Sofia Hansen & Erik Nilsson

Handledare: Erik Edoff

Examinator: Emilia Ljungberg

Abstract

Det är viktigt att undersöka hur medier, till exempel en tv-serie, konstruerar genus, eftersom det bidrar till att definiera vår bild av män och kvinnor. Vi har därför valt att studera inredningsserien "Sommar med Ernst". Det finns ingen tidigare forskning som undersöker genus i ett svenskt inredningsprogram och då sådana serier antas utmana traditionella manliga och kvinnliga områden är detta ett intressant ämne där ytterligare forskning behövs. Vår studie syftar till att bidra till detta område genom att undersöka och jämföra seriens genuskonstruktioner samt ifall könsstereotyper utmanas. Metoden vi använt oss av är en kvalitativ textanalys med ett genusperspektiv för att på så vis kunna studera eventuellt dolda genuskonstruktioner i vår text. Våra resultat visar att serien såväl aktivt konstruerar som utmanar rådande stereotyper. Stereotyper som att män inte kan sy eller att kvinnor och män kommunicerar olika utmanas i serien, men familjerna som "Sommar med Ernst" valt ut är enbart stereotypa, heterosexuella kärnfamiljer. Serien visar även på en stereotypt manlig byggbransch, där kvinnor inte får lika stort utrymme som män. Vår studie visar att serien överlag konstruerar män och kvinnor på ett konservativt sätt och således befäster flera rådande genusstereotyper.

Vår studie heter "Kan farbröder sy på maskin?" - En kvalitativ studie av genuskonstruktioner i "Sommar med Ernst" och är författad av Sofia Hansen och Erik Nilsson i medie- och kommunikationsvetenskap vid Institutionen för kommunikation och medier på Lunds Universitet.

Nyckelord: "Sommar med Ernst", "inredningsprogram", "genuskonstruktioner", "genusanalys".

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning 3
1. Inledning 4
2. Syfte och frågeställning 4
3. Metod 5
3.1 Kvalitativ metod 5
3.2 Tillvägagångssätt 5
3.3 Avgränsning och urval 6
3.4 Begrepp och terminologi 7
3.5 Tidigare forskning 7
4. Disposition 8
5. Teori 9
5.1 Maktstrukturer 9
5.2. Relationer 10
5.3 Beteenden 10
5.4 Kommunikation 11
6. Analys 12
6.1 Maktstrukturer 13
6.2 Relationer 15
6.3 Beteenden 20
6.4 Kommunikation 23
7. Slutdiskussion och resultat 26
Bilaga 1 31
Bilaga 2 32

1. Inledning

Det finns få ämnen som är så omdebatterade som kön och genus. Ändå är det ämnen som aldrig blir inaktuella då de är del av vår identitet, vilken medier till stor del definierar för oss. Medier definierar även den verklighet vi tar del av genom exempelvis tv:n (Gripsrud 2011:18ff.) och vi anammar och förhåller oss till de genuskonstruktioner som medierna skapar (Fagerström & Nilsson 2008: 25). Eftersom vi till stor del utgår från deras verklighetsdefinition påverkar det hur vi själva kommer definiera och konstruera genus. Att undersöka sådana konstruktioner i en populärkulturell medietext, till exempel en tv-serie, blir därför viktigt för att förstå hur medier och i sin tur hur vi själva skapar genus.

Med detta i åtanke valde vi att studera framställningen av män och kvinnor i tv-serien och inredningsprogrammet "Sommar med Ernst". Vi var sedan tidigare någorlunda bekanta med serien och dess handling, vilket var en anledning till att vi valde att studera just denna. Serien utgår från en mansdominerad byggbransch, men där finns så väl kvinnor som män med. Centralt för tv-serier inom inredningsgenren är att de anses utmana såväl traditionella genusföreställningar som de sfärer som män och kvinnor brukar delas upp i (Soronen 2011: 57f.), vilket gör denna programgenre till ett intressant studieobjekt. I "Sommar med Ernst" besöker programledaren Ernst Kirchsteiger familjer runt om i Sverige och hjälper dessa genom att inreda och bygga om till exempel uteplatser och trädgårdar åt dem. De män och kvinnor som förekommer i serien är således vanliga män och kvinnor, vilka vi finner mer intressanta att studera än en tv-series fiktiva karaktärer. Dessa är inte manusbundna, vilket bidrar till att fler spontana händelser kan inträffa, precis som det gör i verkligheten. Att vi inte själva är fans av serien, men ändå är bekanta med den, tror vi är en fördel för vår studie och för våra resultats kvalité och trovärdighet.

2. Syfte och frågeställning

Vårt mål med uppsatsen är att undersöka hur "Sommar med Ernst" framställer män och kvinnor och sedan jämföra dessa genuskonstruktioner med varandra. Genom jämförelsen vill vi visa på likheter och skillnader i hur män och kvinnor framställs i ett svenskt inredningsprogram. Vår uppsats syftar till att få fördjupade kunskaper i hur genus konstrueras i ett sådant konkret exempel och på så vis lämna ett bidrag till genusforskning om populärkultur, med betoning på inredningsprogram i en svensk kontext.
Vi har ställt följande frågor till vår empiri:

1. Hur konstrueras män och kvinnor i "Sommar med Ernst"?
2. Hur yttrar sig eventuella skillnader mellan dessa konstruktioner?
3. Utmanas traditionella framställningar av män och kvinnor, i serien?

3. Metod

För att besvara vår frågeställning har vi genomfört en textanalys med ett genusperspektiv, då syftet är att undersöka genuskonstruktioner. En textanalys innebär att man studerar texten djupgående (Larsen 2003: 70f.), vilket behövs för att kunna tyda dolda betydelser som sändaren är omedveten om, det vill säga en symtomal läsart (2003: 65). Denna läsart och metod lämpar sig för uppsatsens syfte då skapandet av genuskonstruktioner ofta sker omedvetet. Vi studerar konstruktioner som utan en analys kan framstå som könsneutrala och ifall traditionella genuskonstruktioner reproduceras i serien, vilket även är typiskt för en genusanalys (ne.se). Vårt valda analysperspektiv hjälper oss således att besvara vårt syfte och frågeställning, vilket är anledningen till att vi valt detta perspektiv.

3.1 Kvalitativ metod

En kvalitativ metod innebär ett synsätt på texten som *en* meningsbärande text och att dess mening inte är något som man kan kvantifiera till för att förstå. Man kan inte förstå textens budskap utan en tolkning (Larsen 2003: 64f.). För vår uppsats är denna metod och tolkning nödvändig för att kunna studera konstruktionen av män och kvinnor, som inte kan tydas utifrån siffror, statistik eller eventuella samband, vilka är typiska för en kvantitativ metod (Østbye 2003: 157). Ett kvantitativt tillvägagångssätt hade därför inte hjälpt oss besvara vårt syfte och frågeställning. En kvalitativ metod betonar i stället att varje verk är unikt (Larsen 2003: 65), vilket även gäller "Sommar med Ernst". Det blir därför även svårt att generalisera våra resultat, som är beroende av den text vi undersökt. Serien blir istället ett konkret exempel på hur genus konstrueras i ett inredningsprogram. Detta går vi närmare in på under punkten "avgränsning".

3.2 Tillvägagångssätt

Vi har studerat och sett på tv-serien "Sommar med Ernst" genom tjänsten TV4-premium. Det här var ett smidigt sätt då avsnitten annars är svårtillgängliga. I den här tjänsten finns inte avsnittens reklampauser med. Detta kan naturligtvis påverka intrycket av serien, men då vi avser att bara studera vår text, alltså serien, och inte receptionen av denna, inverkar det inte på våra resultat.

Vi har kategoriserat vår empiri för att få en fullständig bild av hur konstruktionerna görs. Vi har formulerat ett analysschema med fyra innehållskategorier som vi utgår från när vi analyserar vår empiri. Dessa kategorier är: *maktstrukturer, relationer, beteenden* och *kommunikation.* (Se bilaga 1.) Utifrån dem ser vi hur män och kvinnor konstrueras genom olika aspekter, såsom tal och relationer till andra. Schemat inkluderar exempelvis vad de medverkande gör, vad de säger och hur familjerna ser ut. Vilka sociala positioner de medverkande har i avsnitten påverkar i sin tur deras beteenden och så vidare. Kommunikationen med och relationerna till andra samt beteenden och sociala maktpositioner är därför samtliga avgörande för hur genus skapas. Vi formulerade kategorierna efter att ha märkt att dessa delar tillsammans var vad som formade individerna i avsnitten. Hur någon framställs utifrån dem är avgörande för vilken helhetsbild vi får av denne, vilket är betydelsefullt för att besvara hur konstruktionerna ser ut.

Leif Ove Larsen skriver att det är viktigt att resonera kring en texts kontext, då texten alltid befinner sig i ett bredare sammanhang (2003: 74f.). Eftersom vi återger korta, specifika händelser blir det svårare att placera dessa i en bredare avsnittskontext. Vi ger därför beskrivningar av denna när vi redogör för episoderna samt när vi i början av analysen sammanfattar avsnittens händelseförlopp. Analysen är upplagd utifrån analysschemat och vi beskriver episoder och analyserar dem löpande, med hjälp av teorin som verktyg.

3.3 Avgränsning och urval

Vi har valt att studera den första säsongens tre inledande avsnitt eftersom vi då kan analysera dessa djupare och få en bättre förståelse för serien än om vi försökt analysera hela säsongen. Detta urval, som utgör halva säsongen, anser vi därför höjer våra resultats kvalité. I denna säsong har TV4 inte hunnit ändra upplägget efter feedback, men Ernst har medverkat i snarlika program tidigare, vilket givetvis kan ha påverkat beteendet efter kritik han fick då. Första säsongen har även stor geografisk spridning då Ernst besöker familjer i olika delar av landet. Om geografiska företeelser skulle påverka genuskonstruktionerna är det mer representativt att analysera människor från olika platser. I senare säsonger hjälper Ernst en familj per säsong, vilket bidrar till att vi i den valda säsongen möter fler män och kvinnor. Detta gör den även mer representativ för båda könen.

Vi analyserar endast det som ingår i analysschemats kategorier eftersom analyserandet annars blivit otydligt och opraktiskt. Upplägget blir mer rättvist då vi analyserar de medverkande

utifrån samma utgångspunkter. Nackdelen med att analysera så här är att vi förbiser empiri som inte passar in i kategorierna. Vi har därför formulerat dessa övergripande för att inte begränsa vår empiri eller analys för mycket, samtidigt som vi snävat in empirin för att göra den möjlig att analysera.

Studiens resultat är knutet till empirin och går inte att generalisera till att gälla för hur tv-serier eller medier överlag konstruerar män och kvinnor eller hur dessa är. Problematiken kring generalisering är typiskt en kvalitativ metod, då denna utgår från att varje fall är unikt (Larsen 2003: 65) och analyserar få fall djupare istället för ett brett urval. Studiens allmängiltighet sträcker sig således till genuskonstruktioner i "Sommar med Ernst" och hur serien kan ses som ett konkret exempel på hur inredningsprogram framställer män och kvinnor. Det går inte att utifrån våra resultat göra en teoretisk generalisering och utveckla en teori om att det är så genus skapas i inredningsprogram. Soronen presenterar dock liknande resultat i sin studie av finska inredningsprogram, vilket styrker våra resultats allmängiltighet och därför även deras kvalité.

3.4 Begrepp och terminologi

Kön och *genus* är två viktiga begrepp att definiera vid användandet av en genusanalys. "Kön" syftar på det biologiska könet, medan "genus" innebär att kön är en kulturellt präglad konstruktion (Butler, 2007: 10f.). Vi anser att skillnaden är viktig då det är konstruktionen vi vill studera och därför kommer vi använda begreppet "genus" när vi redogör för hur män och kvinnor konstrueras i serien.

Programledaren Ernst Kirchsteiger och de andra personerna i avsnitten nämns vid förnamn i uppsatsen, trots att man vanligtvis använder efternamn. Vi gör så här eftersom namnet "Ernst" dels är starkt förknippat med just den här personen och dels då hans efternamn inte heller framgår i seriens titel. Då familjemedlemmarna har samma efternamn och använder förnamn när de tilltalar varandra skulle det riskera att bli otydligt vem som åsyftas om man använder deras efternamn. Därför nämner vi i stället samtliga vid förnamn.

3.5 Tidigare forskning

Det finns få internationella studier om genuskonstruktioner i inredningsprogram och ingen tidigare forskning som studerar sådana program i en svensk kontext. Den internationella forskning vi funnit är bland annat en studie utförd av Anne Soronen, vid Helsingfors universitet, där hon undersöker två finska inredningsprogram och hur genus skapas i dem.

Genren för makeover-program är en subgenre inom reality-serier, och inredningsserierna är en mindre grupp inom makeover-program. Inredningsserier skiljer sig från andra makeover-program då deltagarna inte placeras i artificiella miljöer, utan avsnitten spelas in i lokala miljöer som tittarna kan känna igen sig i (2011: 58). Deltagarna pratar även om önskemål relaterade till heminredning, vilket är genrens gemensamma nämnare (2011: 59). Soronen betonar hur "makeover-program" i Europa inspirerats av amerikanska och australiensiska föregångare. De australiensiska programmen har ofta med homosexuella deltagare och designers, till skillnad från de finska serierna som Soronen undersökte, som endast presenterar heterosexuella män och kvinnor och likaså heterosexuella familjebildningar (2011: 60). Stereotypa bilder av män som maskulina och kvinnor som feminina präglade dessa serier. Vi kommer att undersöka konkreta fenomen som tal och handlingar till skillnad från Soronen som allmänt redogör för seriernas genusmönster.

Det finns inga studier på forskarnivå som behandlar svenska inredningsprogram ur genusperspektiv, men däremot en C-uppsats, "Hotet mot husfriden" av Johan Svensson, som bör nämnas. Denna analyserar serierna "Sommar med Ernst" och "Äntligen hemma", ur ett queer- och heteronormativitetsperspektiv. I uppsatsen ligger fokus främst på konstruktionen av män, då kvinnor inte fanns med i den säsong av "Sommar med Ernst" som undersöktes. I vår uppsats kommer vi endast att fokusera på den första säsongen av serien "Sommar med Ernst" och lika mycket på män som kvinnor. Vi kommer att redogöra för den heterosexuella kärnfamiljen, men fördjupar oss inte i ett heteronormativitets- eller queerperspektiv. Övrig forskning vi använt oss av presenteras löpande i teoriavsnittet, där presentationen av den vinner relevans då de olika studierna kan relateras till varandra.

4. Disposition

I teoriavsnittet presenteras de teoretiska perspektiv vi använt oss av och avsnittet är strukturerat i fyra rubriker, vilka motsvarar analysschemats kategorier. Detta underlättar för läsaren och gör vår uppsats lättöverskådlig. I analysens inledning redogör vi kort för serien och för handlingen i de avsnitt av "Sommar med Ernst" som vi studerat. Därefter presenterar och analyserar vi episoder löpande från "Sommar med Ernst". Analysen utgår från samma rubriker som i teorin och analysschemat. Detta upplägg är tydligare när man har flera, kortare sekvenser som ska analyseras och läsaren kan då lättare följa med i uppsatsen. Efter analysen följer en kort slutdiskussion kring våra resultat och förslag på vidare forskning.

5. Teori

Under den här rubriken presenterar och resonerar vi kring den forskning som vi kommer använda när vi analyserar vår empiri.

5.1 Maktstrukturer

Den genusvetenskapliga maktdefinition vi utgår från är Heléne Thomssons, som menar att makt uppkommer när en person blir sedd som en individ med en egen identitet och ägande till sin sexualitet. Att ha möjlighet att påverka och definiera sanningar, att röra sig fritt och ha resurser till sitt förfogande, tillhör även denna maktdefinition. Thomsson betonar hur viktigt det är att skilja på makt och ansvar. Kvinnor tilldelas ofta det senare och män det första (2003: 35). Vidare beskriver hon hur det i samhället finns ett könsmaktssystem som innebär att samhället är ett patriarkalt system som inordnar människor i grupper utifrån kön. I detta värderas män högre än kvinnor (2003: 36). Går man emot dessa strukturer blir man synlig och sårbar och riskerar att drabbas av sanktioner från sin omgivning (2003: 43f.). På liknande sätt blir män som inte passar in i bilden av "sann maskulinitet" sedda som avvikande. Det är i relationer mellan män som en *manlig hegemoni* skapas och definierar denna sanning. Manlig hegemoni är den sociala ordning som gör att män kan garantera sin dominanta position i samhället och i förhållande till varandra (Connell 2008: 101). Det är alltså denna som också bidrar till att, som Thomsson skriver, män värderas högre än kvinnor i "könsmaktsystemet".

Gaye Tuchman menar att kvinnor varje dag förtrycks i massmedier. De två begrepp hon använder sig av är: *reflektionshypotesen* och *den symboliska förintelsen av kvinnor*. Reflektionshypotesen innebär att medier representerar samhällets rådande värderingar då dessa är desamma som finns i samhället. Det blir ingen direkt avspegling av samhället, utan snarare en symbolisk representation av det (Tuchman 1979: 7f.). Vidare menar hon att medier utsätter kvinnor för en symbolisk förintelse. Med fokus på tv-mediet hävdar hon att kvinnor både marginaliseras och trivialiseras, vilket innebär att kvinnor till skillnad från män är underrepresenterade och deras roll förminskas eller förlöjligas när de väl är med. De framställs oftast som gifta eller som att de ska gifta sig, medan män framställs som singlar (1979: 14). Att bli framställd i förhållande till någon annan, som Tuchman menar att gifta kvinnor blir, är en marginalisering då personen inte ses som en egen individ med en egen identitet, vilket är centralt för Thomssons maktbegrepp. Dessa teorier blir avgörande i vår studie för att studera och förstå konstruktionen av genus då makt genomsyrar såväl samhället som serien, vilket påverkar hur män och kvinnor framställs. Det är viktigt att sätta dessa

konstruktioner i förhållande till varandra för att förstå dem, vilket vi går närmare in på under vår följande rubrik "relationer".

5.2. Relationer

Ylva Elvin-Nowak och Heléne Thomsson menar att "maskulinitet" och "femininitet" konstrueras av människor. Hur många kvinnor eller män som sysslar med något påverkar hur kvinnligt eller manligt det anses vara. Samtidigt konstaterar de att "Det kvinnliga och det manliga uppstår i relationer mellan människor" (2003: 23). Både människor och relationer är föränderliga, vilket även leder till förändringar i vad som anses vara manligt och kvinnligt. Marcus Herz och Thomas Johansson som forskat om maskulinitet betonar hur manlig vänskap i dag genomgår en förändring, vilken de kallar för "femininisering". Denna beskriver de på följande sätt: "[...] män blir mer kommunikativa, känsliga och empatiska, och att de i högre utsträckning arbetar för att utveckla nära och intima vänskapsband" (Herz & Johansson 2011: 26). Unga män upplever i dag att de måste medverka till att stödja den traditionella bilden av manlighet, vilken bland annat inkluderar tuffhet och hårdhet. Samtidigt finns "femininiseringen" som bidrar till en ny syn på manlig vänskap och manlighet (2011: 26f.).

Vad som däremot inte verkar förändras lika fort är synen på familjen. Ylva Elvin-Nowak menar att vad en familj är varierar över tid, plats, kultur och sociala sammanhang, men att: "Två vuxna av samma eller olika kön uppfattas vanligtvis inte som en familj utan som ett par. För att vara en familj krävs på något sätt barn" (Elvin-Nowak 2003: 152). Den heterosexuella kärnfamiljen är den vanligaste familjeformen. För att vara en riktig familj krävs rätt antal vuxna personer och rätt antal kön hos dessa (2003: 152). Att föräldrar även behandlar sina barn olika beroende på vilket kön de tillhör menar Daniel Ekman. Pojkars intressen kopplas till bilar och vilda lekar, även då de lekt med till exempel dockor och köksredskap. Föräldrarna vill tro att deras son tycker bättre om sådana intressen för de vet att de anses vara mer pojkaktiga (Ekman 1995: 46f.). Att barnen uppfostras på olika sätt leder till att deras beteende skiljer sig åt. Deborah Tannen menar att pojkar vill skaffa sig status genom att dra uppmärksamheten till sig genom att försöka vara roliga och berätta historier. Flickor förhandlar mer i sin problemlösning och har därmed inte heller samma önskan som pojkar om att stå i centrum för uppmärksamheten (Tannen 1992: 40ff.).

5.3 Beteenden

Kvinnor har funnits inom byggyrken i mer än 250 år, men Barbro Olofsson påpekar att branschen ändå är mansdominerad (Olofsson 2000: 3ff.). "[...] byggyrkena anses vara menade

för män, även när krav på fysisk styrka saknas." påpekar hon (Olofsson 2000: 2). Hennes studie visar hur fenomen som kommunikationssystem, informella gruppbildningar och språkbruk oftast gynnar starka män, vilket även gör det svårt för manliga individer, som inte passar i den här rollen, att hävda sig (2000: 5). Detta kan relateras till Connells hegemonibegrepp om överordnande män och hur andra blir avvikande till dem, då de inte passar in och får svårt att hävda sig.

Trots att byggbranschen är mansdominerad påpekar Ulf Mellström hur det är ett ideal för både för män och kvinnor att vara praktiskt kunniga. Det skiljer sig dock mellan könen och idealet finns inom två olika områden. Han förklarar det så här: "Ett vanligt uttryck för detta är exempelvis när det gäller villaboende att ‘hon sköter insidan och han sköter utsidan’." (Mellström 1999: 29). Kvinnor lägger tid på inredning i hemmet, medan männen lägger mer tid på tekniska föremål och bilar. Att vara tekniskt kunnig ses i dag som en manlig egenskap (1999: 29f.). Inom detta manlighetsideal värderar män sedan sin manlighet i förhållande till andra män och hur stora kunskaper de har om maskiner. Om man har en sådan kompetens vinner man respekt i sin omgivning, menar Mellström. Annars blir man klassad som kvinnlig eller feminin, då detta sätts i kontrast till manligt (Mellström 1999: 30). Att vara tekniskt kunnig ses som manligt, men Mellström påpekar hur symaskinen egentligen först var tänkt för manliga hantverkare. Den kom att omdefinieras till att vara en "kvinnlig maskin" då en affärsman såg en större marknad för den bland kvinnor (1999: 71).

Att sömnadsverksamheter traditionellt ses som något kvinnligt, medan snickeriverksamheter framstår som maskulina menar även Elvin-Nowak och Thomsson. Att vissa områden ses som kvinnliga och andra manliga menar de är något som genomsyrar hela samhället (Elvin-Nowak & Thomsson 2003: 22f.). Att män och kvinnor väljer olika yrken förklaras ofta med att deras kroppar passar olika bra för olika yrken. Man menar att män är starka och muskulösa, medan kvinnor är omhändertagande och fingerfärdiga. Thomsson påpekar emellertid att många män och kvinnor inte passar in i dessa mönster (Thomsson 2003: 204). I serien förekommer både inrednings- och byggarbete, vilket utifrån Mellströms, Olofssons och Thomssons teorier påverkar konstruktionen av dem som män och kvinnor. Dessa blir därför viktiga att applicera på vår empiri för att besvara vår frågeställning.

5.4 Kommunikation

Sociolingvisten Deborah Tannen menar att män och kvinnors sätt att kommunicera skiljer sig

åt. Kvinnor lägger i regel märke till detaljer mer än vad män gör. Kvinnors intresse för dessa är något som ofta irriterar män, medan kvinnor i stället uppskattar och lägger värde vid detaljrika berättelser (Tannen 1992: 115). Tannen skiljer på *relationssamtal* respektive *informationssamtal*. Relationssamtal handlar om "ett sätt att skapa samhörighet och relationer" (1992: 75) och utmärks av att användaren uttrycker känslor och erfarenheter för att på så vis skapa närhet och igenkänning (1992: 76). Kvinnor använder sig mer av denna samtalsform, medan män oftare använder sig av informationssamtal. Denna samtalsform använder de i stället för att bevara sitt oberoende och hierarkiska position, genom att visa på kunskaper och färdigheter (1992: 76). Dessa samtalsformer påverkar hur personer i serien väljer att framställa sig genom sin kommunikation, vilket påverkar framställningen av dem och gör teorierna relevanta för vår undersökning.

En annan traditionell uppfattning om män är att de har svårt att uttrycka sig kring känslor och relationer (Herz & Johansson 2011: 19), vilket Marcus Herz och Thomas Johansson ställer sig kritiska till. De konstaterar i stället att "Vi får också allt fler skildringar av män och fäder som betonar intimitet, närhet, omvårdnad och känslosamhet." (Herz & Johansson 2011: 92).

6. Analys

De episoder vi valt ut i "Sommar med Ernst valde vi eftersom vi anser att de är representativa för hur serien konstruerar genus och för att de är inom ramarna för vårt analysschemas kategorier. För att ge en överblick av hur serien och dess avsnitt ser ut, ges kortare beskrivningar av deras handling nedan.

I det första avsnittet besöker programledaren Ernst Kirchsteiger familjen Appelkvist som har ett sommarhus på Österlen. De behöver hjälp med att bygga en uteplats i sin trädgård och att renovera ett rum i huset. Familjen består av pappa Henric, mamma Sofi och deras tre döttrar Edith, Ella och Agnes. Snickaren "Robban" hjälper Ernst med bygget. I avsnittet besöker Ernst även en grisfarm som han ordnar kött från och passar sedan på att ordna en grillfest i slutet av avsnittet som han bjuder in gäster och familjens bekanta till.

I det andra avsnittet besöker Ernst familjen Rydén som består av mamma Rose-Marie, pappa Göran, sönerna Johan, Martin och Henrik. Henriks flickvän presenteras inte i avsnittet, men finns med i bakgrunden. Familjen Rydén har nyligen ärvt ett sommarhus i Varberg som de

vill ha ett rum renoverat i. I avsnittet åker Ernst även ut med en fiskebåt för att fånga kräftor till festen han senare anordnar för familj och inbjudna gäster.

I det tredje avsnittet besöker Ernst familjen Wannberg i Skara. Den består av pappa Ola, mamma Charlott, döttrarna Tindra och Esmeralda och sonen Ferdinand. Familjens trädgård behöver struktureras upp och Ernst ordnar som vanligt en fest i slutet i av avsnittet där han bland annat bjuder in "potatisdrottningen", Hanna Biljer Peterssén, som försett honom med ingredienser.

6.1 Maktstrukturer

Vi kommer under den här rubriken att presentera konkreta exempel på hur maktstrukturer yttrar sig i "Sommar med Ernst". I en genusanalys är makt ett ständigt underliggande element, likaså i vår uppsats då det egentligen faller in under samtliga punkter. Under den här rubriken fokuserar vi dock endast på konkreta exempel på maktutövning, vilka presenteras nedan.

"Manlig hegemoni" innebär en rådande social ordning som bidrar till att män garanterar sin dominanta position i samhället. Hegemonin skapas i relationer mellan män och bildar en "sann maskulinitet", som de måste förhålla sig till för att inte framstå som avvikande (Connell 2008: 101). Detta märks i "Sommar med Ernst" då Ernst framstår som medveten om så väl hegemonin som sin egen position i förhållande till den.

Ernst befinner sig i ett rum och ska spika fast en träpanel på väggen. Han plockar upp några spikar ur en liten ask. "Sen ser man ju de tuffa snickarkillarna, de har ju..." Han avbryter sig själv och sätter några spikar i mungipan. "De gör ju den, eller hur?" Därefter skrattar han till och skakar lätt på huvudet (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 2).

Ernst exkluderar sig själv när han hänvisar till "de tuffa snickarkillarna", vilket framställer honom som medveten om att han inte är en av dem. Att han inte heller brukar sätta spikarna i mungipan framgår då han kommenterar handlingen, vilket signalerar att han inte är en av de tuffa killarna, som enligt honom brukar göra så. Han ger sedan ifrån sig ett kort litet skratt och skakar lätt på huvudet som för att markera att de tuffa snickarkillarnas beteende, att sätta spiken i mungipan, är lustigt och fånigt. Barbro Olofssons studie av byggbranschen visar hur fenomen som kommunikationssystem, informella gruppbildningar och språkbruk oftast gynnar starka män och att detta gör det svårt för manliga individer som inte passar i den här

rollen att hävda sig (2000: 5). Detta kan jämföras med Connells hegemonibegrepp som också menar på att de som inte passar in i den manliga hegemonin blir avvikande. Ernsts sätt att efterhärma de tuffare snickarna, genom att sätta spikarna i mungipan och kommentera det lite skämtsamt, kan ses som ett sätt att hävda sig gentemot dem på ett humoristiskt och trivialiserande sätt. Trivialisering innebär att något förlöjligas (Tuchman 1979: 14), vilket Ernst gör med den tuffare snickarrollen som han är avvikande till. Ernst framstår som medveten om en manlig hegemoni inom byggbranschen och sin position som avvikande i relation till denna. Serien konstruerar således en icke-traditionell man som avviker från och utmanar den manliga hegemonin inom byggbranschen, då han trivialiserar denna.

I samma avsnitt hänvisar Ernst och Robban till "grabbarna" när de nämner vilka som är delaktiga i byggarbetet, trots att det inte bara är män som hjälper till. Personen som häftar fast den nya träpanelen på väggarna är Henriks flickvän (vars namn inte framgår). Utifrån Tuchmans teori om att kvinnors medverkan i tv antingen marginaliseras eller trivialiseras (1979: 14) kan detta ses som en marginalisering av henne då hon exkluderas från gruppen som omnämns. Precis som männen utför hon ett arbete, men förminskas då Ernst och Robban endast hänvisar till "grabbarna". Det framstår då som om männen utfört allt arbete. Tjejen tilldelas ansvaret att häfta fast träpanelen, men berövas på makt när de bara säger "grabbarna", vilket innebär att hon inte ses som en individ med en egen identitet. Heléne Thomsson menar att det grundläggande för maktbegreppet är att en person blir sedd som en individ med en egen identitet och ägande till sin sexualitet. Hon påpekar även att kvinnor oftare tilldelas ansvar än makt, vilket i stället tilldelas män (2003: 35). När tjejen inte tilltalas som en individ berövas hon på makt, men får ändå ansvar att utföra arbetet. Hennes plats i det könsmaktssystem, som Thomsson definierat, gör sig därmed tydlig. Detta system är ett samhällssystem i vilket män värderas högre än kvinnor (2003: 36). Kvinnan i episoden värderas inte lika högt som männen då det bara är dem som tilltalas och då hon på så vis marginaliseras. Serien framställer henne som mindre betydelsefull och skapar således föreställningen att kvinnors arbete är mindre värt än mäns samt att byggbranschen är manlig.

I "Sommar med Ernst" framställs de flesta män och kvinnor tillsammans med en partner. Det är alltid ett heterosexuellt par och de som inte har någon partner i serien framställs som singlar. Tuchman menar att kvinnor förminskas i tv då de oftast konstrueras som gifta eller att de ska gifta sig, medan män i högre grad framställs som singlar. Detta är en marginalisering då kvinnor presenteras i förhållande till någon annan (1979: 14). I "Sommar med Ernst"

framställs majoriteten av båda könen som gifta och konstrueras i förhållande till varandra, vilket alltså inte bara gäller kvinnorna i serien. Thomssons genusvetenskapliga maktdefinition innebär att en person som har makt bland annat ses som en individ med en egen identitet (2003: 35). Män och kvinnor tillskrivs lika mycket makt eftersom de framställs som ett par och fokus inte läggs på dem som individer. Att ungefär lika många män som kvinnor framställs tillsammans med partners i serien motsäger Tuchmans teori. Familjemedlemmarna som Ernst besöker konstrueras i förhållande till varandra då de presenteras som en familj och deras identiteter formas av en gemensam familjeidentitet. Fokus i serien läggs inte på partnerskap utan på familjer, vilket i stället gör det relevant att diskutera hur män och kvinnor framställs utifrån sina dessa, vilket vi resonerar kring under nästa rubrik.

6.2 Relationer

Relationer mellan personer och inom familjerna i serien är grundläggande element i konstruktionen av män och kvinnor. Dessa ses därmed i förhållande till varandra och man kan i jämförelsen analysera hur de skapas samt vilka likheter och skillnader som finns mellan konstruktionerna. Serien är familjeinriktad, vilket innebär att stort fokus läggs vid dessa relationer när vi undersöker genus.

I tredje avsnittet gör Ernst om en trädgård åt familjen Wannberg. Familjen består av två föräldrar, sonen Ferdinand och de två döttrarna Tindra och Esmeralda. Ferdinand blir genast förtjust i Ernst och får i jämförelse med sina två systrar stort utrymme i avsnittet.

Ernst vänder sig till Ferdinand efter att han bett honom om hjälp med att fixa trädgården. "Om du hjälper mig, Ferdinand? Annars struntar jag i det. Kan du hjälpa mig lite att gräva sedan?" Han svarar: "Aaah". När Ernst sedan har snickrat ihop en möbel och behöver hjälp med att måla den, ropar han på Ferdinand att han ska ta med sin familj dit. Ferdinand kommer springandes i en blå arbetsoverall, som tidigare tillhört Tindra. Senare i avsnittet filmas Ferdinand när han leker med en leksaksbil med efterföljande släp och en annan bil som står lite längre bort (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 3).

Daniel Ekman menar att det är vanligt att föräldrar omedvetet behandlar flickor och pojkar olika. Föräldrar vill gärna tro att pojkar har lite "pojkaktigare" intressen. Pojkars intressen kopplas därför ihop med exempelvis bilar, även om de leker med dockor och köksredskap (Ekman 1995: 46f.). Ferdinand leker med en leksaksbil och syns inte leka med varken dockor,

köksredskap eller andra leksaker i avsnittet. Vad som framgår i serien är att samtliga leksaker han leker med är traditionellt "pojkaktiga" och stereotypen som Ekman presenterar, att pojkar oftare kopplas ihop med sådana, bekräftas. Konstruktionen av Ferdinand är stereotyp och han framstår som typiskt pojkaktig, vilket i förhållande till flickorna belyser dem som mer traditionella, då de inte syns leka med liknande leksaker. Då det inte framgår i avsnittet vem som köpt leksakerna kan man inte uttala sig om det är föräldrarna som försett honom med dem och därmed gjort den kopplingen. Oavsett vem som införskaffat dem, syns Ferdinand inte leka med annat än dessa leksaksbilar och serien reproducerar stereotypen om "pojkleksaker". Eftersom inte andra leksaker finns med framstår det som en norm för pojkar att leka med sådana, medan det framställs som avvikande för flickor att göra det då serien inte visar på motsatsen.

Ferdinand blir sedan klädd i overall för att kunna hjälpa Ernst med arbetet, precis som Ernst föreslog att han skulle göra. Overallen är Tindras gamla som hon fick av sin mormor och morfar. Systrarna hjälper till i sina vanliga kläder. Utifrån Ekmans teori om att föräldrar omedvetet uppmuntrar och kopplar traditionellt pojkaktiga intressen till pojkar (1995: 46f.), framstår barnens morföräldrar som en kontrast till detta. Det var Tindra som de från början köpt overallen till, vilket hon själv påpekar i avsnittet och att Ferdinand ärvde den efter henne. Den blå arbetsoverallen kan kopplas till både snickeriverksamheter och utomhusarbete, vilket traditionellt sett förknippas med män (Elvin-Nowak & Thomsson 2003: 22f.). Ferdinand kommer klädd i overallen när han är på väg att hjälpa Ernst med just snickeri- och målararbete och kläddes i den för det ändamålet. Serien konstruerar en icke-traditionell bild av att flickor kan hjälpa till med sådan verksamhet, då morföräldrarna köpt en overall som förknippas med manliga aktiviteter till en flicka. Hennes intressen kopplas ihop med en pojkaktig, rentav manlig, aktivitet som på så vis utmanar Ekmans teori om att pojkaktiga intressen kopplas ihop med pojkar. Att serien utmanar detta sänder ut en signal om att flickors intressen inte enbart är stereotypa.

Det är Ferdinand som Ernst ropar på när han vill ha hjälp och flickorna blir inte tillfrågade på samma sätt. De tillkallas när Ernst ropar på Ferdinand att han ska "ta med sig" sin familj, vilket placerar sonen i centrum. Deborah Tannen menar att pojkar drar uppmärksamheten till sig genom att försöka vara roliga och berätta historier. Flickor, menar hon, har däremot inte samma önskan att stå i centrum (Tannen 1992: 40ff.). Vid ett tillfälle hoppar Ferdinand skrattande omkring på byggplatsen och busar samtidigt som fokus hamnar på honom, vilket

utifrån Tannens teori kan ses som ett sätt att framstå som rolig på och därigenom få uppmärksamhet. Hans systrar framställs som betydligt lugnare då de inte busar på det här sättet, utan i stället ses sitta i hängmattan och prata med varandra och ibland skratta till när de trillar ur den. Ferdinands aktiviteter framstår därför som ett sätt att få uppmärksamhet. Att han får mest uppmärksamhet kan man även se i en episod som utspelar sig vid den nya kryddträdgården där det ska planteras växter:

När barnen hjälper Ernst med kryddträdgården fyller Ferdinand växternas svarta planteringskrukor med jord, i stället för att plantera dem. Ernst säger: "Ferdinand, du är en trädgårdsmästare, är du inte det?" och Ferdinand svarar "Aaah". Esmeralda och Tindra kommenterar detta i efterhand. "Vi planterade och Ferdinand gjorde ett eget projekt i rabatten. Han tog i en massa jord i krukorna och ställde i alla krukorna. Sen gjorde Ferdinand mer och mer och mer. Han gjorde det jättemycket, ända till rabatten var helt full!" (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 3).

Att det är Ferdinand som står i centrum blir även tydligt då Ernst skojar mer med Ferdinand än med flickorna. Exempelvis kallas Ferdinand trädgårdsmästare när han vänder upp och ner på kryddträdgården. Liknande skämt förekommer inte mellan systrarna och Ernst. Deras medverkan i avsnittet ägnas till stor del åt att i efterhand kommentera på eller skratta åt vad deras lillebror gör, vilket bidrar till att de hamnar i bakgrunden när Ernst och Ferdinand samtalar. Systrarna planterar växter med Ernst och hjälper honom att måla, vilket får dem att framstå som duktiga och kompetenta, men även som mindre humoristiska än sin bror. Att flickor inte skulle ha någon önskan om att stå i centrum framgår däremot inte i serien. Esmeralda och Tindra framställs som duktiga när de exempelvis planterar växterna på ett fint och korrekt sätt och Ernst påpekar hur fint det blivit. Därigenom ger han även dem beröm för arbetet. Att de framhäver Ferdinands oreda i trädgårdslandet uppmärksammar även deras korrekt utförda arbete, vilket i serien framställs som ett sätt att få uppmärksamhet på. Barnen Edith och Ella i det första avsnittet hjälper inte aktivt till i serien då de inte blir tillfrågade av Ernst, men frågar honom i stället emellanåt vad han gör för något. Därefter ägnar Ernst dem uppmärksamhet. Detta skiljer sig från att Ferdinand får uppmärksamhet när han i stället framställs som busig och rolig, vilket utmärker sig tydligare då han hörs och syns mest. Detta konstruerar honom som mer uppmärksamhetssökande än samtliga flickor i serien, vilka framställs som lugnare. Ferdinand stämmer därför överens med teorin om att pojkar påkallar uppmärksamhet genom att visa att de är roliga. Detta kan tolkas som att pojkar i större grad än

flickor vill ha uppmärksamhet, men utifrån seriens framställning tolkar vi det snarare som att de får det på olika sätt. Att pojkar och flickor skiljer sig åt på detta sätt tydliggör hur serien konstruerar dem olika utifrån deras genus.

I första avsnittet av "Sommar med Ernst" möter vi familjen Appelkvist som består av mamma Sofi, pappa Henric och döttrarna Agnes, Edith och Ella. I andra avsnittet består familjen Rydén av mamma Rose-Marie, pappa Göran, sönerna Johan, Henrik och Martin. Henriks flickvän finns även med i bakgrunden, men presenteras inte. Familjen Wannberg i det tredje avsnittet består av pappa Ola, mamma Charlott, döttrarna Tindra och Esmeralda och sonen Ferdinand.

I serien finns ett tydligt mönster i hur de utvalda familjerna är uppbyggda. De består av en mamma, en pappa och två eller tre barn, vilket enligt Elwin-Nowak är hur den traditionella kärnfamiljen är uppbyggd. Hon skriver att "två vuxna av samma eller olika kön uppfattas vanligtvis inte som en familj utan som ett par. För att vara en familj krävs på något sätt barn" (2003: 152). Programmet har en tydlig familjeinriktning då Ernst endast besöker familjer med två heterosexuella föräldrar och barn – inga ensamboenden, homosexuella eller barnlösa familjer. Sonen Henrik har med sin flickvän i första avsnittet, men de presenteras och ses inte som en familj. De framställs i stället som ett par och Henriks roll är att medverka i familjen Rydén, vilket bidrar till att fokus ändå läggs på en kärnfamilj. Det är inte heller Henrik och hans flickvän som serien valt ut att hjälpa, utan familjen Rydén, där hon inte ingår. Därför presenteras hon inte som del i denna eller ens vid namn, vilket är en marginalisering av henne då hon medverkar i serien, men utesluts från att presenteras.

Seriens definition av vad en familj är stämmer alltså överens med den uppfattning som Elvin-Nowak kritiserar. Eftersom "Sommar med Ernst" endast valt ut familjer med detta traditionella familjemönster konstruerar serien ett kärnfamiljsideal och formar därmed hur en familj bör se ut för att vara en "riktig" familj. De kärnfamiljer som valts ut är dessutom enbart heterosexuella. Elvin-Nowak betonar att två vuxna som är av samma eller olika kön inte ses som en familj, utan som ett par och att en familj dessutom måste bestå av "rätt antal vuxna" och "rätt antal kön" för att uppfattas som en sådan (2003: 152). Den heterosexuella familjen må vara den vanligaste familjeformen i dagens samhälle (2003: 152), men samhällets andra familjeformer lyser med sin frånvaro i "Sommar med Ernst". Seriens konstruktion av män och kvinnor är entydigt heterosexuell då samtliga föräldrar i familjerna är av motsatta kön. Då

bara en sexuell läggning och en familjeform presenteras i serien framstår dessa som normer för en familj. "Sommar med Ernst" reproducerar därför den stereotypa och traditionella bild som Elvin-Nowak kritiserar – att den heterosexuella kärnfamiljen är det ideala familjemönstret som krävs för att en familj ska kunna ses som en riktig familj.

En annan relationsform, som Marcus Herz och Thomas Johansson forskat om, är den manliga vänskapen. Denna genomgår i dag en förändring som de kallar "feminisering". De påpekar att män blir allt mer kommunikativa i sina förhållanden till varandra och att de dessutom blir känsligare och mer empatiska än vad de varit tidigare. Nära vänskapsband blir också allt viktigare för män (Herz & Johansson 2011: 26). En central relation i "Sommar med Ernst" är vänskapen mellan programledaren Ernst och kollegan Robban.

När vi möter Robban i första avsnittet berättar han om sin relation till Ernst. "Jag ska hjälpa Ernst nu under sommaren. Jag har känt honom i nästan tjugo år så att jag vet vad han kan och vad han vill för någonting – rätt så väl." När Robban kliver ur bilen och hälsar på Ernst säger han "Tjenare Ernst!" Ernst svarar "Hejsan Robban, din skojare! Hur är det?" Därefter skakar de hand med varandra (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 1).

Att Ernst säger "Robban, din skojare" kan jämföras med vad Tannen kallar för "relationssamtal", då det skapar samhörighet och en relation (Tannen 1992: 75). Ernst skapar denna samhörighet och en relation mellan dem då han använder smeknamnet "Robban" och kallar honom för "din skojare", samtidigt som de hälsar på varandra med en formell handskakning. Det framgår inte hur nära de står varandra – har de varit bästa vänner i tjugo år eller bara kollegor? Robban säger att han "vet vad Ernst vill och kan "rätt så väl", men inte att han känner *honom* rätt så väl. Detta framställer deras relation som främst en arbetsrelation eftersom Robbans första kommentar om relationen till Ernst är arbetsrelaterad. Herz och Johansson kritiserar den traditionella synen på män som innebär att de har svårt att uttrycka sig kring känslor och relationer (Herz & Johansson 2011:19), och menar att det finns många skildringar av män som uttrycker intimitet, närhet och känslosamhet (2011: 92). Detta är inget vi märker av i hur Ernst och Robbans vänskap konstrueras. Det närmsta närhetsskapande de visar på i serien är att använda sig av smeknamn och en lustig hälsningsfras. Vilken värdering de lägger i att de "känt" varandra i tjugo år blir därför avgörande för vilken relation de har. Detta framgår inte i serien då fokus läggs vid deras arbete. Det blir därför svårt att dra några slutsatser om deras vänskap, förutom att de efter tjugo år borde känna varandra "rätt så väl".

Det är så serien framställer vänskapen och att den framstår som relativt formell i och med handskakningen.

6.3 Beteenden

Den här punkten behandlar män och kvinnors beteenden och aktiviteter i avsnitten, alltså vad de gör och vad dessa handlingar betyder för konstruktionen av dem som män och kvinnor.

I de tre inledande avsnitten av "Sommar med Ernst" är den medverkande snickaren en man. Samma snickare, det vill säga Robban, är med i samtliga avsnitt. Personen som sköter grävmaskinen i första och tredje avsnittet, plus de snickare som figurerar i bakgrunden är alla män. Barbro Olofsson konstaterar att byggbranschen är mansdominerad (Olofsson 2000: 3ff.), precis som vi kan konstatera att serien "Sommar med Ernst" är beträffande snickarna i programmet. Som Elvin-Nowak och Thomsson skriver påverkar hur många kvinnor eller män som sysslar med något, exempelvis ett yrke, hur kvinnligt eller manligt det anses vara (2003: 23f.). Eftersom snickaryrket är mansdominerat kommer detta också styra uppfattningen om det som ett manligt yrke. Detta innebär att de som ägnar sig åt dessa yrken kommer framstå som manliga, vilket även är hur serien konstruerar dem.

Ernst och Robban ber familjen Rydéns tre söner i 30-års åldern att hjälpa till att bära ut möbler ur ett rum, som ska renoveras i andra avsnittet. De frågar inte kvinnorna om de kan hjälpa till. Ernst börjar sedan lägga ett trägolv i rummet, men påpekar: "Det här är ju så enkelt. Det kan grabbarna göra, eller hur?" Sönerna får sedan hjälpa till att bära in material och hjälpa snickaren Robban att lägga golvet. Henriks flickvän häftar fast träpanelen på väggen, medan han håller i plankorna (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 2).

I den här episoden frågar Ernst och Robban inte kvinnor om de kan hjälpa till, utan bara män. Henriks flickvän deltar ändå i arbetet genom att häfta fast träpanelen på väggen. På liknande sätt hjälper hon även till med målningen i episoden nedan:

Ernst sitter i ett rum som han precis tillverkat en träbänk till. Han konstaterar att rummet behöver målas och förklarar varför han valt just den färgen. "Och här finns det ju många starka grabbar som kan hjälpa till. Det kryllar av söner." säger han mot kameran och ropar sedan "Sönerna! Grabbarna!", varpå familjens söner kommer in i rummet. När de väl börjat måla ser man hur Henriks flickvän hjälper till igen (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 2).

Olofsson konstaterade att byggyrken anses vara till för män, även när det inte finns behov av fysisk styrka (Olofsson 2000: 2). I förhållande till "Sommar med Ernst" kan vi se en viss motsägelse och sanning i hennes teori. Att män får hjälpa till med tyngre lyft eftersom de anses vara muskulösare än kvinnor är, enligt Thomsson, en vanlig uppfattning (2003: 204). Det framgår däremot som att alla möblerna inte är lika tunga, vilket innebär att samma fysiska styrka inte behövs för att flytta på dem. Den stereotypa föreställningen om män och kvinnors fysik kan vi även se att Ernst ger uttryck för i episoderna ovan. Han betonar genast att där finns "många starka grabbar", men inga starka kvinnor. Kvinnor utesluts genom att inte nämnas. Dessutom framställs det Ernst säger som ett antagande om att endast män är tillräckligt starka för att klara av att måla, bära ut möbler och hjälpa till att snickra. Thomsson påpekar att en sådan syn inte stämmer in på alla män och kvinnor (2003: 204), vilket serien kan kritiseras för då kvinnor inte får någon egentlig chans att visa ifall de är tillräckligt starka att klara av jobben innan männen erbjuds dem. När kvinnor hjälper till framgår att de klarar av dem, som till exempel när Henriks flickvän visar att hon precis som männen klarar av att måla väggarna. Detta trots att Ernst betonar vilken tur han har eftersom där finns starka grabbar som kan hjälpa honom. Serien utelämnar att kvinnor kan hjälpa till då de inte tillfrågas – men visar att de är händiga och kan bidra till arbetet då de filmas. Fysisk styrka framställs som avgörande för att få hjälpa till, även om arbetet inte framställs som fysiskt krävande. Olofssons teori om att byggyrkena anses vara till för män, även när styrka inte behövs, stämmer överens med hur "Sommar med Ernst" framställer dem. Det är inte alltid som fysisk styrka är avgörande för att klara av ett arbete, utan snarare skicklighet för uppgiften. Serien framställer detta som lägre prioriterat än fysisk styrka, vilket även präglar dess framställning av byggbranschen.

En stereotyp som däremot utmanas i serien är att män ofta inte anses kunna sy eller att de ägnar sig åt sömnadsverksamhet. I det första avsnittet utspelar sig följande episod:

Döttrarna Edith och Ella går fram till Ernst som sitter vid ett bord, som är uppställt på stranden. På bordet står en vit symaskin och Ernst håller i ett tyg. "Hej tjejerna!" ropar han när de kommer gående. Efter att han frågat hur de mår och ifall de är ute och busar frågar de vad Ernst gör."Jag sitter och syr här! Det här med att farbröder sitter och syr... Kan farbröder sy på maskin?" frågar han dem. "Alltså... Nä..." börjar en av flickorna, medan den andra stämmer in: "Lite.. Inte så jätteofta." De ser fundersamma ut. "Inte så jätteofta nej." instämmer Ernst.

"Och jag kan säga att det jag gör här är inte så svårt. Det är bara att sy raksöm." fortsätter han och riktar sig sedan till kameran (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 1).

Ernst, Edith och Ella konstaterar allihop i den här episoden att det inte är så vanligt att män syr. Sömnadsverksamhet har traditionellt setts som ett kvinnligt område (Elvin-Nowak & Thomsson 2003: 22f.), vilket Ernst visar att han är medveten om när han frågar flickorna om farbröder överhuvudtaget kan sy på maskin. Flickorna visar trots sin unga ålder att de är medvetna om att detta inte är ett typiskt manligt område när de visar osäkerhet kring vad de ska svara och tillslut konstaterar att farbröder "inte så jätteofta" kan sy på maskin. De ser fundersamma ut över frågan och över det faktumet att Ernst trots allt sitter där och syr. Symaskinen har traditionellt setts som en "kvinnlig maskin" (Mellström 1999: 71). Att Ernst syr på maskin konstruerar därför en annorlunda man än vad stereotypen ger uttryck för. Dessutom motsäger det den traditionella tanken om att mannen sköter utsidan, medan kvinnan sköter insidan samt att kvinnor lägger mer tid på inredning än män (Mellström 1999:29f.). Ernst ägnar sig åt sömnadsverksamhet som är en form av inredning, vilket även är det ändamål han syr för. Dessa två verksamheter ses som kvinnliga områden och då Ernst ägnar sig åt dem konstruerar serien en icke-traditionell man som dessutom framstår som ifrågasättande av könsuppdelningen på områdena.

I första avsnittet får Ernst åka traktor med farmägaren Sven Olsson och utropar då nöjt, samtidigt som han skrattar: "Nu tar jag ett steg in i mandomen när jag åker traktor med Sven här!" (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 1).

Antingen lägger Ernst en värdering i att traktorer är "manliga" eller så är den skämtsamt riktad mot det faktum att traktorer *anses* var manliga och att han inte förrän nu har "tagit sitt steg in i mandomen". I det andra avsnittet när han sätter spikar i mungipan och kommenterar att det är så de "tuffa snickarkillarna" gör, säger han det lite skämtsamt med en lätt skakning på huvudet. Likaså kan kommentaren med traktorn ses som ett skämtsamt inlägg, då Ernst samtidigt skrattar när han konstaterar att han blivit man genom att åka traktor. Genom att skämta om och trivialisera stereotyper, blottlägger han samtidigt dem. Det blir inte lika självklart att han skämtar i den här episoden som i den med spikarna, eftersom han inte använder sig av kroppsspråk som ansiktsrörelser eller gester för att förtydliga sin mening. Oavsett avsikten med kommentaren framgår att Ernst har kunskap och är medveten om hur traktorer anses vara manliga. Att fordonsområdet traditionellt ansetts vara manligt styrks av

Mellströms teori om att män lägger mer tid på bilar än kvinnor (1999:29f.) och ju fler män som sysslar med något, desto manligare kommer det anses vara (Elvin-Nowak & Thomsson 2003: 23f.). Fordon och de som ägnar sig åt dem kommer således att framstå som manliga, vilket är den konstruktion som framgår i serien.

Ernst representerar de båda områden av hemmet som män och kvinnor ofta delas upp i: utsidan och insidan. Genom sin kommentar framställs han som medveten om att fordon anses vara manliga, men han syr på maskin och ifrågasätter idén om att män inte kan sy. Han framställs därför som en slags motsats till stereotypen om att män varken syr eller sysslar med inredning. Samtidigt ger han signaler om att veta och eventuellt tycka att traktorer är manliga, vilket i så fall reproducerar en stereotyp.

6.4 Kommunikation

Under denna punkt presenteras hur män och kvinnor kommunicerar i serien. Fokus ligger dels på vad de säger, dels hur det sägs. Utifrån detta undersöker vi hur kommunikation på så vis bygger konstruktionen av män och kvinnor.

I "Sommar med Ernst" använder Ernst sig av ett målande och detaljrikt språk, vilket utifrån Tannens teori kan tolkas som ett kvinnligt samtalssätt. Hon menar att kvinnor och mäns sätt att kommunicera skiljer sig åt då kvinnor exempelvis i högre grad uppmärksammar detaljer än män. Hon betonar hur kvinnor uppskattar och lägger värde vid detaljrika berättelser, medan män ofta stör sig på kvinnornas intresse för detaljer (Tannen 1992: 115). Ernsts beskrivningar av miljöer och föremål är både noggranna och detaljrika, som till exempel när han i det första avsnittet befinner sig på Österlen.

Ernst går ute på ett stort fält med gula rapsblommor. Det är soligt väder och han ser ut över fälten.

> Åh, jag minns första gången jag kom hit till Österlen. Jag blev fullständigt drabbad av att allt är så otroligt vackert och de här rapsfälten, blå himmel, obruten horisont, hav. Och sen att det kändes så otroligt osvenskt. Toscana fanns där. Provence finns där. Och sen fräschheten – det är fräscht överallt. Det är som ett nytvättat lakan – helt underbart (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 1).

Detta illustrerar tydligt hur Ernst i sin kommunikation använder sig av ett detaljrikt språk, vilket enligt Tannen inte är traditionellt manligt, utan något kvinnor snarare använder sig av (1992: 115). Dessutom uttrycker Ernst sig på ett väldigt känslosamt sätt, vilket motsäger den

traditionella uppfattningen om att män inte uttrycker känslor (Herz & Johansson 2011:19). I stället stämmer Ernsts kommunikation bättre in på att det i dag finns fler skildringar av män som uttrycker känslor, intimitet och närhet (2011: 92). Hans språk framställs som känslosamt och intimt då han ger uttryck för sina känslor när han vandrar på fälten samt då han delar med sig av erfarenheten från första gången han kom till Österlen. Relationssamtal är en samtalsform som riktar in sig på närhets- och samhörighetskapande genom att en person uttrycker känslor och erfarenheter (Tannen 1992: 76). Ernst uttrycker både tidigare erfarenheter och sina känslor, vilket framställer hans kommunikation som en sådan samtalsform. Motsatsen till denna är informationssamtal, vilket innebär att en person i samtalet visar på kunskaper och färdigheter för att bevara sitt oberoende och sin hierarkiska position (1992: 76). Ernst beskriver i episoden att Österlen känns som Provence och Toscana och framställs genom liknelsen som kunnig om hur dessa platser ser ut. Denna kunskap framställer Ernst som oberoende och han bibehåller ett överläge och en hierarkisk position då han visar att han har kunskap om dessa orter. Ur denna vinkel framställs hans kommunikation som ett informationssamtal, men då fokus även läggs vid detaljer, tidigare erfarenheter och att ge målande beskrivningar kan det också ses som en form av relationssamtal. Det finns alltså ingen ensidig bild av hur hans kommunikation konstrueras, utan beror i stället på vilka aspekter som undersöks.

I första avsnittet av "Sommar med Ernst" kommenterar makarna Appelkvist den färdigbyggda uteplatsen som Ernst och Robban har byggt åt dem. När de kommenterar det färdiga bygget visar sig användningen av relations- respektive informationssamtal. Sofie konstaterar nöjt:

> Alltså känslan var att vi var så nära havet som vi ville och att vi får plats allihop med god marginal, plus alla de som kommer hit och umgås med oss. Och att barnen bara kan springa fritt och vi kan sitta och softa och ha det skönt, jag och Henric (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 1).

I en annan filmsekvens kommenterar Henric också bygget med uteplatsen i trädgården:

> Eftersom jag själv varit delaktig i det här bygget hela veckan, vi har ju varit här hela tiden och liksom sett hur det här har växt fram så har det varit en process hela tiden, men ändå en sån wow-upplevelse när vi nu verkligen satt där och det kändes att vi satt mitt i havet. Precis som vi hade drömt om att det skulle bli som resultat. Helt magnifikt var det (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 1).

Både Sofi och Henric kommenterar den färdiga uteplatsen, men kommentarernas innehåll skiljer sig åt. Henric betonar hur han varit delaktig i bygget och visar på så sätt sina färdigheter, vilket är centralt för informationssamtal. När han framhäver sin delaktighet behåller han samtidigt en hierarkisk position och visar på kunskap och färdigheter, vilka kan relateras till att praktisk kunnighet är ett ideal för män (Mellström 1999: 29). Att han varit delaktig i bygget framstår som ett manligt ideal och konstruerar honom som manlig. Sofi betonar i stället de användningsområden som hon ser med uteplatsen. Den användning hon nämner är relaterad till relationer och att skapa närhet och samhörighet med både sin man, sina barn, släktingar och gäster. Denna form av kommentar tillhör relationssamtal då den skapar samhörighet och främjar närhet och relationer (Tannen 1992: 75). Hon visar inte på kunskaper och färdigheter i kommentaren, vilket således utesluter att den tillhör informationssamtal.

Situationen är tvärtom när potatisdrottningen Hanna Biljer Petersén och Ernst i det tredje avsnittet diskuterar potatisarna hon odlar och hon visar på sina kunskaper och färdigheter. Ernst är där för att träffa henne för att hon odlar potatis, vilket framställer Hanna som kunnig och duktig inom detta område. När Ernst frågar om potatissorterna svarar Hanna genast vilka de är och berättar för honom att hon har 200 olika sorter. Det samtal hon för med Ernst är ett typiskt informationssamtal, då hon får chansen att visa på kunskap och färdigheter, samtidigt som hon hamnar i en överordnande ställning gentemot Ernst, då hon är kunnigare på samtalsområdet. Detta konstruerar Hannas kommunikation som icke-traditionell, då Tannen menade att fler män än kvinnor använde sig av den samtalsformen.

I exemplen ovan kan man se hur användandet av relations- och informationssamtal yttrar sig. Henric använder sig av informationssamtal då han betonar sina färdigheter, medan Ernst använder sig av båda former med en lätt övervikt på relationssamtal. Sofi använder sig även av denna samtalsform, medan Hanna använder sig av informationssamtal. Utifrån dessa exempel är det tydligt att män och kvinnors kommunikation inte skiljer sig åt så mycket som Tannen ger uttryck för. I stället skiljer det sig mer mellan olika kvinnor och även män i mellan, än vad det skiljer sig mellan könen. Män och kvinnor utför exempelvis olika former av arbeten i serien, vilka framställs som beroende av könstillhörighet då kvinnor exempelvis inte tillfrågas. Då de medverkande pratar om vad de gör i avsnittet framstår detta som avgörande för skillnaderna i kommunikationen. Sönerna Rydén och Henric Appelkvist hjälper

till med bygget och pratar om detta, medan kvinnorna inte tillfrågas om hjälp och inte heller pratar om bygget på samma sätt. Detta är en kommunikationsskillnad vi kan se i serien. Utifrån hur den framställer kommunikation och att användandet av samtalsformer varierar mellan olika kvinnor och män, framställs det som att det inte finns någon karakteristiskt kvinnlig eller manlig samtalsform i "Sommar med Ernst".

I tredje avsnittet berömmer makarna Ola och Charlott Wannberg Ernst för arbetet med deras trädgård. "Ernst har lyckats. Absolut." säger Charlott nöjt. Paret filmas när det sitter i växthuset som Ernst har renoverat och Ola smeker Charlotts hand. "Han har gjort sig i alla fall förtjänt av titeln ‘inredarnas Rolls-Royce’, kan man ju lugnt säga. Men med detta projekt faktiskt." tillägger Ola och ler mot kameran (Sommar med Ernst: säsong 1, avsnitt 3).

Denna jämförelse med Rolls-Royce konstruerar Ola som kunnig om bilar. Rolls-Royce är ett fint bilmärke och han väljer att jämföra Ernst med det samtidigt som han är nöjd med dennes arbete. Denna jämförelse framstår således som en komplimang till Ernst. Att det är han som gör jämförelsen och inte Charlott är intressant då Mellström menar att män lägger mer tid på bilar (1999: 29f.) och ju fler män som sysslar med något, desto manligare anses det vara (Elvin-Nowak & Thomsson 2003: 23f.). Att ägna sig åt bilar framstår således som manligt då män lägger mer tid än kvinnor på detta. Utifrån denna teori framstår Ola som manlig då han gör en koppling mellan Ernst och ett erkänt fint bilmärke och genom jämförelsen visar på kunskap och kompetens om bilar. Ernst framställs som medveten om att fordon anses vara manliga då han kopplar ihop "mandom" och "traktor", men Ola gör ingen liknade koppling. Inte heller skrattar han eller gör någon gest som tyder på att han skämtar då han jämför Ernst med Rolls-Royce. Han framställs därför som mer traditionell än hur Ernst konstrueras. Ernst visar i stället medvetenhet kring könsstereotyper som synliggörs genom att han trivialiserar och skämtar om dem.

7. Slutdiskussion och resultat

Tv-serien "Sommar med Ernst" reproducerar överlag en konservativ syn på män och kvinnor, men ifrågasätter på vissa ställen stereotyper om dem. I vår studie framkom att majoriteten av genuskonstruktionerna dock visade på traditionella uppfattningar om män och kvinnor, vilket bidrar till att förstärka och upprätthålla traditionella föreställningar om dem. Att serien utmanar vissa stereotyper om män skapar en icke-traditionell bild av dem, som är viktig att framhäva då undantag alltid finns. Vår studie visar emellertid att serien såväl reproducerar

som aktivt konstruerar stereotyper, vilket bidrar till att helhetsintrycket av serien och dess konstruktioner därför är överlag konservativt.

I vår studie kunde vi konstatera att serien "Sommar med Ernst" var mansdominerad, precis som Barbro Olofsson menade att byggbranschen var (Olofsson 2000: 3ff.). Samtliga snickare och byggarbetare i serien var män och endast en kvinna hjälpte till på byggarbetsplatsen, dock utan att bli tillfrågad. Detta förstärker den stereotyp som Olofsson presenterar då kvinnor ses som undantag inom byggbranschen och män som regel. Detta får betydelse för vilken signal och vilken framställning serien skapar angående byggbranschen och om kvinnor inom denna. I serien framställs männen även som bättre att fråga om hjälp då den traditionella bilden av dem som fysiskt starkare än kvinnor gör sig gällande. Kvinnor framställs i stället som fysiskt svagare och marginaliseras till exempel när en av dem finns med i arbetslaget. Medierna definierar vår världsbild och således vår identitet (Gripsrud 2011: 18ff.). Tv-serien "Sommar med Ernst" konstruerar och förstärker en stereotypisk definition av byggbranschen som konservativ och att byggbranschen och snickeriverksamhet är manliga områden som män är bättre på, då det knappt finns med några kvinnor som hjälper till i serien. Serien reproducerar och konstruerar aktivt stereotypen om byggbranschen som mansdominerad genom att endast presentera män och inga kvinnor i sådana yrken.

Anne Soronen menar i sin studie av två finska inredningsprogram att dessa visade på stereotypa bilder av män som maskulina och kvinnor som feminina (Soronen 2011: 60). Våra resultat kan relateras till dem då "Sommar med Ernst" konstruerar män som aktiva, fysiskt starka och fordonsintresserade samt att de får mer utrymme än kvinnor. En motsats till denna stereotypa konstruktion finner vi i hur Ernst framställs. Han syr, inreder och trivialiserar den manliga hegemonin, samtidigt som hans syn på kvinnor framställs som stereotyp. I kontrast till de andra förstärker Ernst hur konservativt konstruerade de är och får en normbrytande roll i serien. Detta var en tendens som Soronen inte kunde visa på i sin studie av de finska serierna, där män enbart konstruerades som typiskt maskulina. I vår studie fann vi att kvinnor marginaliseras och framställs som fysiskt svaga, men att de konstrueras som händiga och kompetenta då en av dem arbetar och hjälper till med snickarverksamheter, vilket inte anses vara stereotypt feminint. Detta påverkar framställningen av dem som icke-traditionella, men att de underställs männen i både utrymme i serien och fysisk styrka pekar på en motsatt konstruktion. Kvinnorna i serien framställs som mindre stereotypt feminina än de finska seriernas kvinnokonstruktioner. Trots det visar seriens konstruktion av dem på

marginaliserade och fysiskt underlägsna kvinnor, vilket är den definition och föreställning som den sänder ut till sina tittare.

"Sommar med Ernst" har ett utpräglat familjefokus eftersom det bara är familjer som besöks och får hjälp av Ernst. Dessa är alla heterosexuella kärnfamiljer, vilket således är hur serien definierar en familj. Andra familjemönster eller sexuella läggningar finns inte representerade och faller därmed utanför seriens definition, vilket innebär att de inte heller anses vara möjliga alternativ. Detta förstärker stereotypen om att en familj måste innehålla barn och heterosexuella föräldrar för att klassas som en familj, vilket är vad serien signalerar till tittarna. De stereotypa familjer som "Sommar med Ernst" konstruerar, definierar en världsbild som präglas av ett sådant traditionellt familjemönster och som framstår som norm för hur en familj bör se ut. Detta mönster redogör Soronen även för i sin studie av de finska inredningsprogrammen, i vilka det endast presenterades heterosexuella familjebildningar (2011: 60). Att hennes resultat och våra stämmer överens visar i det här fallet hur seglivad denna familjestereotyp är. Faktumet att vi kommit fram till liknande resultat stärker våra resultats allmängiltighet då tendensen uppenbarligen sträcker sig bortom vår studie.

Det finns inte någon tidigare svensk forskning om hur inredningsprogram konstruerar genus och det skulle därför vara intressant att exempelvis göra en jämförande studie mellan ett svenskt och ett internationellt inredningsprogram. Soronen påpekar att inredningsprogram från början är en amerikansk och australiensisk företeelse som spritt sig till Europa. De australiensiska serierna har exempelvis med homosexuella deltagare (2011: 60), vilket varken kunde ses i "Sommar med Ernst" eller de finska serierna. Hur konstrueras män och kvinnor i dessa serier i förhållande till exempelvis "Sommar med Ernst"? Detta är ett intressant framtida forskningsområde där ytterligare forskning behövs.

Man kan ifrågasätta hur viktigt det är att undersöka genuskonstruktioner i "Sommar med Ernst". Spelar det någon roll om Ferdinand får mest uppmärksamhet eller att kvinnan som hjälper till på byggarbetsplatsen ses som en av "grabbarna"? Medier, inklusive tv-serier, definierar den världsbild som vi utgår från i vår vardag och som präglar vår identitet. Av den anledningen bör vi fortsätta ifrågasätta och studera genuskonstruktioner som medierna presenterar för oss – även i "Sommar med Ernst".

8. Referenslista

Tryckta källor:

Butler, J. (2007). *Genustrubbel.* Göteborg: Daidalos.

Connell, R.W. (2008). *Maskuliniteter.* 2. uppl. Göteborg: Daidalos.

Ekman, D. (1995). *En mans bok. Om manlig identitet - teorier, ideal och verklighet.* Stockholm: Natur och Kultur.

Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003). *Att göra kön.* Stockholm: Albert Bonniers.

Fagerström, L & Nilsson, M (2008). *Genus, medier och masskultur.* Malmö: Gleerup.

Gripsrud, J. (2011). *Mediekultur, mediesamhälle.* Göteborg: Daidalos.

Herz, M. & Johansson, T. (2011). *Maskuliniteter - kritik, tendenser, trender.* Malmö: Liber.

Larsen, L.O. i Østbye, H, Knapskog, K, Helland, K & Larsen, L.O. (2003). *Metodbok för medievetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Mellström, U. (1999). *Män och deras maskiner*. Nora: Nya Doxa.

Tannen, D. (1993). *Du begriper ju ingenting: samtal mellan män och kvinnor*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Thomsson, H. i Elvin-Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003). *Att göra kön.* Stockholm: Albert Bonniers.

Tuchman, G. (1979). *Heart and home. Images of women in the mass media.* New York: Oxford University Press.

Østbye, H. i Østbye, H, Knapskog, K, Helland, K & Larsen, L.O. (2003). *Metodbok för medievetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Elektroniska källor:

Genusperspektiv. Nationalencyklopedin (2013). Hämtad: 2013-05-07. http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/genusperspektiv.

Olofsson, B. (2000). *Kvinnor och män i byggyrken - en jämförande studie. [Sammanfattning]*. http://publikationer.bygg.org/images/info/464/18._kvinnor_och_man_i_byggyrken_en_jamff6rande_studie.pdf. Hämtad: 2013-04-30.

Soronen, A. (2011). Updating Home and Self in Finnish Home Makeovers. *Journal of Research in Gender Studies.* Vol. 1, s. 57-72. http://heinonline.org.ludwig.lub.lu.se/HOL/Page?handle=hein.journals/jogenst1&page=57&collection=journals. Hämtad 2013-05-11.

TV4 premium. (2008). *Sommar med Ernst - Säsong 1. avsnitt 1* [Tv-program] http://www.tv4.se/sommar-med-ernst/avsnitt/avsnitt-1-89380. Hämtad 2013-05-12.

TV4 premium. (2008). *Sommar med Ernst - Säsong 1. avsnitt 2.* [Tv-program] http://www.tv4.se/sommar-med-ernst/avsnitt/avsnitt-2-89643. Hämtad 2013-05-12.

TV4 premium. (2008). *Sommar med Ernst - Säsong 1. avsnitt 3.* [Tv-program] http://www.tv4.se/sommar-med-ernst/avsnitt/avsnitt-3-89886. Hämtad 2013-05-12.

Bilaga 1

Analysschema

- **Maktstrukturer -** underordning - överordning, uteslutning - utrymme, status, ansvar - makt

- **Relationer -** familjestruktur, flickor - pojkar, mamma - pappa, kvinna - man, vänskap, föräldraroller

- **Beteenden -** arbetsuppgifter, handlingar, praktisk kunnighet, yrken

- **Kommunikation -** vad, var, hur och av vem något sägs, mäns kommunikation - kvinnors kommunikation, offentligt tal - privat tal, detaljer, känslor, informationssamtal - relationssamtal

Bilaga 2

Valda avsnitt i fetstil:

- **Sommar med Ernst - Säsong 1, Avsnitt 1**
- **Sommar med Ernst - Säsong 1, Avsnitt 2**
- **Sommar med Ernst - Säsong 1, Avsnitt 3**
- Sommar med Ernst - Säsong 1, Avsnitt 4
- Sommar med Ernst - Säsong 1, Avsnitt 5
- Sommar med Ernst - Säsong 1, Avsnitt 6